

In der Märchenwelt – Frau Holle W świecie baśni – Pani Zameć

Monika Janicka

Scenariusz interdyscyplinarnego projektu edukacyjnego do języka niemieckiego dla I etapu edukacyjnego (klasy I–III szkoły podstawowej)

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

1. Temat projektu

In der Märchenwelt – Frau Holle. W świecie baśni – Pani Zameć

2. Osoby prowadzące projekt

2.1. Koordynator(ka)

Nauczyciel(ka) języka niemieckiego

2.2. Pozostali

Nauczyciel(ka) edukacji wczesnoszkolnej, nauczyciel(ka) wychowania plastycznego

3. Ramy czasowe

II klasa szkoły podstawowej, I półrocze, projekt zaplanowany jest na ok. 6–7 lekcji/spotkań.

4. Cele projektu

4.1. Cele ogólne

Celem projektu *In der Märchenwelt – Frau Holle. W świecie baśni – Pani Zameć* jest zainteresowanie uczniów tradycyjnymi bajkami i zapoznanie ich z literackim dziedzictwem kulturowym, rozwijanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, a w rezultacie rozwijanie czytelnictwa wśród uczniów.

Projekt ma charakter interdyscyplinarny i łączy w sobie elementy:

- edukacji w zakresie języka obcego nowożytnego (języka niemieckiego) – w zakresie tematu „Świat baśni i wyobraźni”;
- edukacji polonistycznej w zakresie słuchania i mówienia;
- edukacji plastycznej w zakresie działalności ekspresji twórczej;
- edukacji muzycznej w zakresie słuchania muzyki i ekspresji muzycznej.

4.2. Cele szczegółowe

Uczeń biorący udział w projekcie:

- słucha z uwagą bajki czytanej przez nauczyciela;
- formułuje pytania dotyczące sytuacji zadaniowych;
- omawia treść usłyszanych tekstów;
- wyodrębnia postacie i zdarzenia w utworach literackich;
- ustala kolejność zdarzeń;
- ocenia bohaterów;
- śpiewa piosenkę;
- wykonuje pracę plastyczną.

W języku niemieckim uczeń:

- rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka;
- rozumie sens opowiadań, bajek i historyjek oraz prostych piosenek i wierszyków, zwłaszcza gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami, dodatkowymi dźwiękami, znajduje w wypowiedzi określone informacje;
- powtarza wyrazy i proste zdania, tworzy bardzo proste i krótkie wypowiedzi według wzoru, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki samodzielnie lub w grupie;

- pisze bardzo krótkie i proste zdania;
- nazywa przedmioty, osoby i zwierzęta przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych;
- reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia, zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
- potrafi określić, czego się nauczył i wie, w jaki sposób może samodzielnie pracować nad językiem, np. przez oglądanie bajek w języku obcym nowożytnym.

Równolegle rozwijane będą następujące kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – rozumienie bardzo prostych wypowiedzi ustnych i pisemnych, interpretowanie pojęć, wyrażanie opinii;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności – korzystanie z języka obcego w celu rozumienia i porozumiewania się;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – współpraca z innymi osobami, rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, zdolność do autorefleksji i samooceny;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej – rozwijanie i wyrażanie własnych pomysłów, umiejętność wyrażania emocji w formie różnych rodzajów sztuki.

4.2.1. Cele szczegółowe dla uczniów

Podczas realizacji projektu:

- poznasz bajkę braci Grimm *Frau Holle – Pani Zamieć*;
- wymienisz postaci występujące w bajce;
- ustalisz, co wydarzyło się w bajce *Frau Holle*;
- ocenisz zachowanie bohaterów bajki;
- wyszukasz w bajce najładniejsze/najciekawsze fragmenty;
- zaśpiewasz piosenkę o Pani Holle/Pani Zamieci i wykonasz gesty ilustrujące jej treść;
- zilustrujesz sceny z bajki *Frau Holle*;
- będziesz współpracować z innymi;
- ocenisz pracę swoją i innych.

W języku niemieckim

- zrozumiesz, o czym jest bajka *Frau Holle*;
- wymienisz jej bohaterów;
- ocenisz zachowanie bohaterów bajki;
- powtórzysz niektóre zdania z bajki;
- zaśpiewasz piosenkę *Frau Holle*;
- napiszesz krótkie zdania do ilustracji z bajki.

5. Treści nauczania

5.1. Język niemiecki

Projekt realizuje następujące wymagania szczegółowe nauczania w zakresie „język obcy nowożytny” na I etapie edukacyjnym (klasy I–III, edukacja wczesnoszkolna):

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych dotyczących jego samego i jego najbliższego otoczenia, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematu 13) Świat baśni i wyobraźni.

Można założyć, że pracując w projekcie, uczniowie poznają receptywnie i częściowo będą korzystali produktywnie z następującego słownictwa i struktur:

- *Witwe, zwei Töchter;*
- *eine Schwester – schön und fleißig, die andere Schwester – hässlich und faul;*
- *musste viel arbeiten;*
- *musste die Spule aus dem Brunnen holen;*
- *Backofen voller Brot: „Hol mich raus!“;*
- *großer Apfelbaum: „Schüttel mich!“;*
- *Eine alte Frau: „Hab keine Angst, ich bin Frau Holle“;*
- *Musste bei allen Arbeiten helfen;*
- *Sie schüttelte die Betten;*
- *die Federn wirbelten wie Schneeflocken durch die Luft;*
- *Belohnung für die Arbeit – Mit Gold bedeckt;*
- *„Kikeriki, unsere Goldmarie ist wieder hie!“;*
- *Nicht arbeiten wollen;*
- *Belohnung für die Arbeit – mit Pech bedeckt;*
- *„Kikeriki, unsere Pechmarie ist wieder hie!“;*
- *Das Pech blieb an dem Mädchen kleben.*

5.2. Edukacja polonistyczna

1. Osiągnięcia w zakresie słuchania. Uczeń:

- 1) słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela (...);
- 4) słucha tekstów interpretowanych artystycznie (...).

2. Osiągnięcia w zakresie mówienia. Uczeń:

- 2) formułuje pytania dotyczące sytuacji zadaniowych, wypowiedzi ustnych nauczyciela, uczniów lub innych osób z otoczenia;
- 4) omawia treść przeczytanych tekstów i ilustracji.

3. Osiągnięcia w zakresie czytania. Uczeń:

- 3) wyodrębnia postacie i zdarzenia w utworach literackich, ustala kolejność zdarzeń, ich wzajemną zależność, wskazuje cechy, ocenia bohaterów, uzasadnia swą ocenę;
- 4) wyszukuje fragmenty według niego najpiękniejsze, najważniejsze (...).

4. Osiągnięcia w zakresie pisania. Uczeń:

- 1) pisze odręcznie, czytelnie, rozmieszcza właściwie tekst;
- 3) pisze krótkie teksty, wykorzystując aplikacje komputerowe;
- 8) stosuje poprawną wielkość liter w zapisie imion i nazwisk.

5.3. Edukacja muzyczna

1. Osiągnięcia w zakresie słuchania muzyki. Uczeń:

- 2) słucha muzyki w połączeniu z aktywnością ruchową (...) oraz towarzyszeniem prostych opracowań instrumentalnych.

2. Osiągnięcia w zakresie ekspresji muzycznej. Śpiew. Uczeń:

6) śpiewa kilka wybranych krótkich piosenek w języku obcym.

3. Improwizacja ruchowa, rytmika i taniec. Uczeń:

1) przedstawia ruchem treść pozamuzyczną, np. przekład znaczeniowy słów;

3) tworzy improwizacje ruchowe inspirowane wyliczankami, rymowanymi i rytmizowanymi tekstami.

5.4. Edukacja plastyczna

2. Osiągnięcia w zakresie działalności ekspresji twórczej. Uczeń:

1) rysuje kredką, (...), mazakiem;

2) maluje farbami (...);

6) wykonuje prace, modele, rekwizyty, impresje plastyczne potrzebne do aktywności artystycznej i naukowej.

6. Charakterystyka odbiorców

6.1. Typ szkoły

Szkoła podstawowa (I etap edukacyjny).

6.2. Wiek uczniów

Uczestnikami projektu są uczniowie klasy II szkoły podstawowej, którzy uczą się języka niemieckiego. Dzieci w tym wieku mają dużą ciekawość świata i chcą poznawać nowe rzeczy i nowe historie. W jakim języku są opowiadane, nie ma tu zasadniczego znaczenia.

W II klasie szkoły podstawowej dzieci uczą się języka obcego w sposób intuicyjny i spontaniczny. Proces uczenia się wspiera gestykulacja, mimika, ważną rolę odgrywają emocje oraz doznania zmysłowe odbierane w postaci koloru, obrazu i dźwięku. Dlatego materiał językowy powinien być prezentowany w sposób stymulujący różne zmysły uczącego się: zmysł słuchu, wzroku, dotyku. Dzięki nauczaniu wielozmysłowemu zaprezentowana informacja będzie także trwalej i precyzyjniej zapamiętana.

Dzieci 7-8-letnie mają wrażliwy aparat słuchowy, a ich organy mowy są bardzo plastyczne. Wszystko to sprawia, że są w stanie naśladować dźwięki typowe dla języka obcego i mają szansę na opanowanie wymowy pozbawionej obcego akcentu. Dlatego w okresie tym jest szczególnie ważne, aby dziecko miało dobre wzorce językowe i słuchało np. piosenek i nagrań, również w wykonaniu rodzimych użytkowników języka. Dzieci powinny mieć też jak najwięcej kontaktu z językiem obcym. Input językowy, czyli to, co słyszą i ewentualnie czytają w języku obcym, powinien przewyższać poziom tego, co dzieci są w stanie samodzielnie wyrazić za pomocą języka. Dzięki temu będą uczyły się słuchać i stosować techniki domysłu językowego. Nauczyciel powinien stwarzać uczniom okazje do odgadywania znaczenia słów i wyrazów – najlepiej na podstawie kontekstu – oraz do używania gotowych zwrotów. Warto także zachęcać uczniów do samodzielnej pracy nad językiem poprzez słuchanie bajek i historyjek w języku niemieckim, prezentowanych przez rodzimych użytkowników języka.

Dziecko jest już w stanie skupić się w sposób świadomy na zadaniu, choć nie jest w stanie utrzymać uwagi na jednej aktywności przez dłuższy czas. Atrakcyjne zadania mają większy potencjał utrzymania uwagi uczniów i wzbudzenia ich zainteresowania oraz motywacji do pracy.

Badania pokazują, że dzieci 7–8-letnie są w stanie jednorazowo zapamiętać i powtórzyć między 5 a 7 nowych słów. Dlatego nie powinno się wprowadzać zbyt wielu nowych informacji na raz. Aby informacja, nowe słowo lub struktura mogły zostać zachowane w pamięci długotrwałej, która umożliwia trwałe zapamiętywanie informacji, muszą zostać one wielokrotnie powtórzone, gdyż tylko w ten sposób można je uchronić przed zapomnieniem. Dlatego zalecane jest kilkakrotne sięganie do tych samych materiałów. W punkcie 8.3.1 przedstawiono technikę przygotowania dzieci do pracy z filmami i historiami obcojęzycznymi, która poszerza ich zakres rozumienia tekstów i pozwala trwale zapamiętać nowe słownictwo i przebieg historyjki.

6.3. Klasa

Projekt przeznaczony jest dla uczniów klasy II pod koniec pierwszego półrocza nauki. Zakłada się, że dzieci omawiały już wybrane lektury z listy lektur podanych w podstawie programowej w ramach edukacji polonistycznej.

6.4. Zróżnicowanie potrzeb i umiejętności

Praca projektowa zakłada samodzielne działania uczniów oraz ich samo- i współdecydowanie w procesie kształcenia, a więc dużą dozę autonomii. Uczeń autonomiczny posiada umiejętność kształtowania swojego procesu uczenia się w sposób samodzielny i odpowiedzialny i jest w stanie podejmować związane z nim decyzje dotyczące celów uczenia się, doboru materiałów oraz metod i technik uczenia się, umie też dokonywać samooceny.

Należy jednak pamiętać, że autonomia jest umiejętnością, którą rozwija się stopniowo – nie można oczekiwać od uczniów na tym etapie edukacji że będą samodzielnie podejmowali decyzje związane z procesem uczenia. Niezbędne jest tu wsparcie nauczyciela. Na tym etapie nauczyciel powinien przedstawić różnorodne możliwości działań i form ich realizacji, tak aby każdy z uczniów mógł znaleźć aktywność, która pozwoli mu na rozwijanie różnorodnych umiejętności, a także na pokazanie swoich mocnych stron. Można jednak rozwijać już na etapie wczesnoszkolnym elementy autonomii takie jak umiejętność określania swoich upodobań i ewentualnych trudności, umiejętność oceny wyników własnej pracy, umiejętność planowania pracy – u dzieci będą to proste decyzje dotyczące krótkotrwałych działań oraz umiejętność współpracy z rówieśnikami przy wspólnym wykonywaniu zadań (Komorowska 2011: 66). Ostateczna decyzja dotycząca produktu pracy projektowej również powinna należeć do uczniów.

7. Formy i metody realizacji projektu

7.1. Formy pracy

Praca w grupach jest w przypadku pracy projektowej szczególnie zalecaną formą pracy. W szczególnych przypadkach możliwa jest praca w parach lub indywidualna.

7.2. Metody pracy

Prezentowane poniżej metody dotyczą wszystkich przedmiotów realizowanych w projekcie:

- prezentacja i demonstracja / metoda *kamishibai* – nauczyciel opowiada bajkę *Frau Holle* w języku niemieckim, korzystając przy tym z drewnianego teatrzyku *kamishibai*. Aby zilustrować opowiadaną historię, wykorzystuje się rysunkowe plansze, z których każda przedstawia inny fragment opowieści. Do jednej historii/bajki/opowieści wystarczy przygotować 4–5 plansz. Bajkę nauczyciel opowiada w języku obcym, wskazując na ilustracje do opowieści, tłumacząc kluczowe słowa oraz upewniając się raz na jakiś czas w języku ojczystym, co słuchacze zrozumieli z prezentowanej opowieści. W trakcie opowiadania historii można także zachęcać słuchaczy do powtarzania kluczowych słów lub zwrotów. Dzięki temu opowieść nabierze charakteru interaktywnego. Bardzo ważną rolę podczas opowiadania odgrywają modulacja głosu, tempo opowiadania, stosowanie onomatopei oraz odnoszenie się do ilustracji (por. Janicka 2014);
- wypełnianie kart pracy – układanie wydarzeń w odpowiednim porządku; aby przygotować ilustrowaną kartę pracy, nauczyciel może zrobić zrzuty ekranu, korzystając z dostępnego w internecie filmu *Frau Holle* (dostęp: 9.09.2022) lub kupić gotowe karty narracyjne. Karty narracyjne można też wypożyczyć w mediotekach języka niemieckiego działających w większych miastach. W wykonaniu rysunków do plansz i kart pracy może go też wspomóc nauczyciel wychowania plastycznego;
- wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) – uczniowie kilkakrotnie odtwarzają dostępny w internecie film z bajką *Frau Holle* (dostęp: 9.09.2022), także poza klasą szkolną;
- elementy dramy – uczniowie powtarzają pewne sekwencje występujące w bajce, np. *Hol mich raus! Schüttel mich!* itp. Nauczyciel zachęca uczniów do odegrania wybranych scenek z bajki;
- Total Physical Response – uczniowie demonstrują całym ciałem treść piosenki;
- metoda twórcza – uczniowie ilustrują poszczególne elementy bajki, tworząc w ten sposób własne historie-książeczki do bajki *Frau Holle*;
- śpiewanie piosenki – uczniowie śpiewają piosenkę *Frau Holle* (dostęp: 9.09.2022);
- metoda portfolio – uczniowie gromadzą swoje prace w portfolio;
- burza mózgów;
- dyskusja.

8. Sposób realizacji projektu edukacyjnego

8.1. Zainicjowanie projektu

Zanim nauczyciel języka niemieckiego przystąpi do realizacji projektu, powinien poinformować o tym rodziców, aby w razie występujących trudności móc zwrócić się do nich z prośbą o wsparcie. Najlepiej poinformować ich o realizacji projektu podczas spotkania w szkole lub – jeśli nie jest to możliwe – za pomocą dziennika elektronicznego. Ważnym punktem jest nawiązanie współpracy z nauczycielem edukacji plastycznej i ewentualnie muzycznej, którzy będą wspierać nauczyciela języka niemieckiego w realizacji projektu. Nauczyciele powinni wspólnie przygotować materiały (plansze z obrazkami do teatrzyku *kamishibai*, karty pracy) czy zapewnić akompaniament, np. na pianinie lub instrumentach klawiszowych.

W przypadku uczniów 8-letnich dużo wcześniejsze uprzedzenie ich o realizacji projektu nie jest konieczne. Dzieci w tym wieku nie snują bowiem dalekosiężnych planów – ich motywacja i chęć do działania dotyczy tego, co dzieje się tu i teraz.

8.2. Przygotowanie do projektu

Projekt został zaplanowany do realizacji w dwóch etapach:

- I etap – prezentacja bajki *Frau Holle* (trzykrotne czytanie bajki), wypełnianie kart pracy, prezentacja wybranych scenek z bajki, śpiewanie piosenki – biorą w tym udział wszyscy uczniowie;
- II etap – praca w grupach, tworzenie książeczek-ilustracji do bajki *Frau Holle*.

8.3. Harmonogram działań

8.3.1. Etap I projektu

Lekcja/spotkanie I

Nauczyciel języka niemieckiego opowiada po raz pierwszy bajkę *Frau Holle*. Przed opowiadaniem bajki nauczyciel przedstawia w prostych zdaniach główne bohaterki, ich imiona. Wykorzystuje przy tym plansze z rysunkami. Podczas właściwego opowiadania wprowadza 7–8 kluczowych wyrazów lub zwrotów niezbędnych dla zrozumienia bajki. Wyjaśnia je, pomagając sobie obrazami, mimiką i gestykulacją. Zadaje uczniom pytania, co zrozumieli. Prosi ich w języku ojczystym o przewidywanie treści. Po wysłuchaniu bajki nauczyciel zadaje pytania do bajki. Może w tym celu wykorzystać przygotowane ilustracje.

Uczniowie wypełniają kartę pracy: wpisują imiona głównych bohaterek (zob. załącznik nr 1) i porządkują wydarzenia przedstawione za pomocą ilustracji. Karty pracy uczniowie gromadzą w swoim portfolio.

Lekcja/spotkanie II

Nauczyciel przedstawia bajkę po raz drugi. Przed prezentacją bajki zadaje uczniom pytania o bohaterów i główne wydarzenia. Podczas opowiadania nauczyciel eksponuje poznane na ostatniej lekcji zwroty, zwraca uwagę uczniów na kolejne 5–7 kluczowych wyrazów, istotnych z punktu widzenia rozumienia przebiegu bajki. Po skończonym opowiadaniu nauczyciel może zadać uczniom pytanie: „Co by było, gdyby...?”. Może poprosić uczniów o ocenę zachowania bohaterek bajki. W bajce pojawiły się przymiotniki: *pracowita*, *leniwa*. W karcie pracy z poprzedniej lekcji uczeń ma też inne przymiotniki. Może je powtórzyć. Może użyć przymiotników *dobry/zły*, o ile są znane. Nauczyciel może ewentualnie zainicjować dyskusję na temat zachowania bohaterek w języku ojczystym.

Następnie uczniowie wypełniają kartę pracy: do przedstawionych za pomocą ilustracji wydarzeń z bajki dopasowują odpowiednie podpisy. Karty pracy gromadzą w swoim portfolio.

Lekcja/spotkanie III

Przed zaprezentowaniem bajki po raz trzeci nauczyciel zadaje uczniom pytania o bohaterów, ich imiona, cechy charakteru, ważne wydarzenia. W przypadku gdy uczniowie, odpowiadając, posługują się językiem ojczystym, nauczyciel stosuje tzw. metodę *translanguaging*. Powtarza to, co powiedzieli uczniowie, tyle że w języku obcym. Dzięki temu dostarcza uczniom dodatkowy input językowy.

Podczas prezentacji bajki robi przerwy, zadając pytania: Co tu się dzieje? Co wydarzy się za chwilę? Może podawać uczniom zwroty w języku niemieckim i zachęcać ich do powtarzania pojedynczych wyrazów lub krótkich fraz.

Po prezentacji bajki uczniowie przeprowadzają w grupach burzę mózgów, starając się wymyślić, co wydarzyło się potem, jak dalej żyły siostry, jak zachowywała się ich matka itp. Swoje pomysły przedstawiają na forum klasy w języku ojczystym.

Nauczyciel proponuje uczniom przedstawienie kilku wybranych scenek z bajki, nie dłuższych niż dwa wersy. Dzieli uczniów na pary. Każda z par ma za zadanie opracowanie wybranej/wylosowanej scenki. Jeśli uczniowie nie są w stanie odtworzyć scenki werbalnie, pomagają sobie mimiką i gestykulacją. Można poprosić pozostałych uczniów, aby odgadli, o który fragment bajki chodzi.

Lekcja/spotkanie IV

Nauczyciel prezentuje dostępną w internecie piosenkę *Frau Holle* (dostęp: 9.09.2022). Uczniowie słuchają piosenki i jednocześnie starają się czytać podpisy. Nauczyciel pyta, jakie słowa uczniowie już rozumieją. Zwraca uwagę zwłaszcza na zwroty: *die schüttelt ihre Betten aus / die guckt zu ihrem Haus hinaus / da kommt ein armes Mägdelein / das ruft sie zu sich herein / da freuen sich die Kinder sehr / schüttle fleißig zu*. Stara się te zwroty przedstawić za pomocą gestów i zachęca dzieci do powtarzania.

Nauczyciel prezentuje tekst piosenki, najpierw bez muzyki. Zachęca dzieci do powtarzania i wykonywania gestów ilustrujących treść piosenki. Po kilku powtórzeniach dzieci próbują zaśpiewać piosenkę z akompaniamentem.

Uczniowie wypełniają kartę pracy: przyporządkowują wersy piosenki do poszczególnych ilustracji. Tekst piosenki jest napisany na komputerze i podzielony na zdania. Zadanie dzieci polega na pocięciu tekstu na paski i dopasowaniu odpowiednich zdań do ilustracji.

Frau Holle, Frau Holle, die schüttelt ihre Betten aus

Fällt blitzweißer Schnee heraus

So viele Flöckchen ohne Zahl

So viele Flöckchen auf einmal

Frau hi-ha Holle du, schüttle fleißig zu!

Frau Holle, Frau Holle, die guckt zu ihrem Haus hinaus

Wie sieht die Welt so prächtig aus!

Da kommt ein armes Mägdelein

Das ruft sie zu sich herein

Frau hi-ha Holle du, ach wie gut bist du!

Frau Holle, Frau Holle, die schüttelt mit dem Mägdelein

Viel blitzweiße Flöckchen fein

*Da freuen sich die Kinder sehr
 Die beiden schütteln immer mehr
 Frau hi-ha Holle du, schüttle fleißig zu
 Frau hi-ha Holle du, schüttle fleißig zu.*

8.3.2. II etap projektu

Lekcja/spotkanie V

Wprowadzenie do właściwej części projektu. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego dotyczy projekt, który mają wykonać. Ich zadanie będzie polegało na wykonaniu ilustrowanej książeczki do bajki *Frau Holle*. Będą przy tym mogli wybrać dowolny fragment bajki, który zechcą zilustrować i podpisać, będą mogli zdecydować, jakie techniki plastyczne zastosują. Warto, aby nauczyciel wychowania plastycznego zachęcił uczniów do stosowania różnych technik plastycznych znanych im z zajęć wychowania plastycznego, takich jak rysowanie kredkami, malowanie farbami, wydzieranie, wycinanie, stosowanie papierów kolorowych, a także wykorzystanie prostych programów komputerowych.

Na tym etapie następuje podział na grupy. Uczniowie wybierają działania, które najlepiej odpowiadają ich zainteresowaniom i możliwościom. Optymalnie grupy powinny się składać z 4–5 osób.

Zanim uczniowie przystąpią do pracy w grupach powinni podpisać kontrakt. Nauczyciel powinien przedyskutować z nimi poszczególne punkty kontraktu, upewnić się, że są one zrozumiałe i że uczniowie je akceptują. Uczniowie klasy II nie będą zapewne gotowi, aby czytać długie i złożone zasady, dlatego kontrakt powinien być ograniczony do kilku krótkich punktów regulujących podstawowe zasady współpracy. Ponadto powinien być tak sformułowany, żeby uczniowie musieli jak najmniej w nim wypełniać, bo mogłoby to być nużące i wpłynąć negatywnie na ich motywację. Uczniowie powinni wpisać pod kontaktem swoje imiona na znak, że akceptują zawarte w kontrakcie zasady – oprócz formy werbalnej mogą zostać one przedstawione także w formie graficznej. Warto, aby podczas dyskusji dotyczącej zasad realizacji projektu nauczyciel zapytał uczniów, czy chcieliby, aby jeszcze jakaś inna zasada znalazła się w kontrakcie – jeśli jest taka potrzeba, należy dopisać ją. Podczas realizacji projektu kontrakt powinien być umieszczony w widocznym miejscu. Zadanie, które w ramach projektu wykonują uczniowie, powinno być jasno określone. Jeśli uczniowie nie radzą sobie z krótkim i precyzyjnym opisem swojego zadania, może ich w tym wspomóc nauczyciel. Odpowiada to celom szczegółowym projektu, ale jest sformułowane w języku uczniów. W poniższym przykładzie kontraktu miejsca do uzupełnienia oznaczono wykropkowaniem.

Przykład kontraktu

Wykonujemy następujące zadanie:

.....

Będziemy przestrzegali następujących zasad:

- Współpracujemy w grupie.
- Doceniamy pomysły innych.
- Pomagamy sobie wzajemnie.
- Korzystamy z kart pracy, słowników.
- Pytamy, gdy czegoś nie rozumiemy.
- Staramy się wykonać nasze zadanie starannie.

Podpisy członków grup:

.....

Lekcja/spotkanie VI i ewentualnie VII

Po ustaleniu celów szczegółowych i spisaniu kontraktu uczniowie przystępują do realizacji projektu. Jest to moment decydujący o organizacji pracy w grupach, o podziale ról, podziale czasu realizacji zadania, wyborze formy produktu pracy projektowej oraz zadaniach poszczególnych członków grupy. Działania poszczególnych członków grupy mogą dotyczyć ekspresji twórczej: rysowania, malowania, ilustrowania, pracy ze słownikiem, wyszukiwania informacji w kartach pracy, formułowania krótkich opisów do ilustracji, dzielenia się pomysłami.

Warto zaplanować proces realizacji projektu w kilku krokach, które nauczyciel może przedstawić w następujący sposób:

- **Krok 1** – ustalcie, co znajdzie się w waszej ilustrowanej książeczce do baśni *Frau Holle*. Jakie postaci się tam znajdują? Jakie wątki przedstawicie? Jaką technikę plastyczną wybieriecie? Z jakich materiałów plastycznych skorzystacie?
- **Krok 2** – podzielcie się zadaniami. Kto narysuje który element bajki? Kto zrobi jaką ilustrację? Czy każdy sam podpisze swoją część, czy zrobi to jedna osoba? Czy napisy w książeczce będą zrobione odręcznie, czy przygotowane na komputerze, wydrukowane i naklejone?
- **Krok 3** – wykonajcie waszą książeczkę. Starajcie się, żeby praca była wykonana ładnie i estetycznie. Korzystajcie z kart pracy, które macie w waszym portfolio. Korzystajcie też ze słownika.
- **Krok 4** – przygotujcie się, aby opowiedzieć innym, jakie elementy bajki o Pani Zamieci uwzględniliście w waszej książeczce i uzasadnijcie swój wybór.

Podzielenie pracy na etapy ułatwi uczniom planowanie i wprowadzi porządek w realizację projektu. Będzie szczególnie pomocne dla uczniów z zespołem Aspergera, ADHD (od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*) czy deficytem uwagi, którym będzie łatwiej wykonywać zadania cząstkowe niż myśleć o realizacji projektu jako całości.

W trakcie realizacji projektu uczniowie mogą weryfikować dokonane wcześniej wybory, wprowadzać pewne zmiany, dokonywać samooceny i oceniać efekty współpracy. Nauczyciel obserwuje pracę uczniów, wspiera i kontroluje przebieg pracy w poszczególnych grupach. Pomaga w szczególności w formułowaniu wypowiedzi w języku obcym.

8.3.3. Prezentacja efektów pracy

Projekt będzie miał wartość bardziej motywującą, gdy uczniowie będą mogli zaprezentować swoje prace na szerszym forum. Efekty pracy projektowej można przedstawić na spotkaniu

z rodzicami. Można także zrobić wystawę prac wykonanych przez uczniów na korytarzu szkolnym. Należy je tylko odpowiednio zabezpieczyć przed zniszczeniem lub zaginięciem. Można też zorganizować pokaz prac dla klasy I uczącej się języka niemieckiego. Poszczególne grupy opowiadałyby o przedstawionych w swoich książeczkach wydarzeniach z bajki. Atrakcyjne wizualnie, ciekawe prace mogą stanowić dla innych uczniów czynnik motywujący do nauki języka niemieckiego lub języków obcych w ogóle.

8.3.4. Możliwości realizacji projektu w trybie zdalnym

Jeśli nauka odbywałaby się w trybie zdalnym, do organizacji spotkań nauczyciele powinni wykorzystać platformę internetową oraz aplikację, na którą szkoła ma licencję. Pierwszy etap projektu odbywałby się na platformie, na której nauczyciel pracowałby zgodnie z przedstawionym w scenariuszu harmonogramem. Platforma daje możliwość udostępnienia linków do bajki oraz dostępnej zdalnie piosenki *Frau Holle* (dostęp: 9.09.2022). Również karty pracy byłyby zamieszczane na platformie. Po ich wypełnieniu uczniowie mogliby je odsyłać nauczycielowi.

Zasadnicza część projektu, w której uczniowie pracują w grupach, także może odbyć się na platformie. Uczniowie zostaliby przydzieleni do osobnych pokojów. Pewną trudność będzie tu stanowił fakt, że nauczyciel będzie mógł w danym momencie obserwować pracę tylko jednej grupy i będzie musiał przełączać się pomiędzy grupami. Nie jest to jednak niewykonalne.

8.3.5. Dostosowanie do potrzeb uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych i różnych umiejętnościach

Proponowane w scenariuszu aktywności nawiązują do Metody Dobrego Startu Marty Bogdanowicz (2014), będącej formą terapii w zaburzeniach integracji percepcyjno-motorycznej, która stanowi powód do rozpoznania ryzyka dysleksji. Jej celem jest wspomaganie rozwoju psychomotorycznego dzieci, które mają trudności w nabywaniu umiejętności czytania i pisania. Integruje śpiewanie piosenki i wykonywanie ćwiczeń ruchowych ilustrujących jej treść. Kolejnym elementem jest dołączenie elementu słuchowego, np. wybijania rytmu. Ostatni element to reprodukcja wzoru graficznego. Opowiadanie bajki połączone z gestykulacją, twórcze przedstawienie treści bajki może być pomocne w przypadku dzieci z zaburzeniami integracji sensoryczno-motorycznej czy dyspraksją.

Również uszkodzenie słuchu może wpłynąć na trudności podczas realizacji projektu. Opowiadając bajkę, nauczyciel powinien być zwrócony twarzą do ucznia z wadą słuchu, aby dziecko mogło pomagać sobie czytaniem z ruchu warg. Nauczyciel powinien udostępnić tekst bajki także rodzicom/opiekunom ucznia, aby uczeń mógł pracować nad tekstem z ich pomocą również w domu. Podanie uczniom linku do bajki *Frau Holle* (dostęp: 9.09.2022) pozwoli im na wielokrotne odtwarzanie historii i rozwijanie kompetencji w zakresie rozumienia tekstów w języku niemieckim.

W przypadku uczniów z uszkodzeniem wzroku nauczyciel powinien pozwolić uczniom obejrzeć ilustracje do bajki z bliska i ewentualnie opisać ich zawartość. Jeśli w klasie są uczniowie z zespołem Aspergera, warto zadbać o spokojny przebieg pracy grupowej i stałe rytuały. Jeśli uczeń z zespołem Aspergera będzie wolał pracować samodzielnie, nie należy zmuszać go do pracy grupowej.

Praca projektowa ma charakter otwarty, dlatego w sposób szczególny stworzy przestrzeń dla rozwoju kreatywności i twórczego myślenia. Burza mózgów, wymiana pomysłów w grupie mogą przyczynić się do wzmocnienia procesu twórczego.

9. Ocenianie

Aby rozwijać autonomię uczniów, warto zachęcić ich do samooceny swojej pracy. Karta samooceny powinna przede wszystkim uświadomić uczniowi, co zrobił dobrze i podkreślić jego mocne strony. Powinna go także skłonić do refleksji, nad czym powinien jeszcze popracować i co może robić jeszcze lepiej.

Arkusze samooceny dla ucznia powinien być napisany prostym, zrozumiałym językiem, adekwatnym do poziomu percepcji uczniów II klasy szkoły podstawowej. Uczeń, wypełniając arkusz samooceny, gdy coś potrafi, może zamalować pole na zielono, gdy umie coś częściowo – na żółto, gdy musi jeszcze poćwiczyć – na czerwono. Wskazówki strategiczne dotyczące tego, co uczeń może robić lepiej, warto omówić na forum klasy. Poniższy arkusz odnosi się do kompetencji kluczowych uczniów rozwijanych podczas pracy grupowej (por. Janicka 2022). Należy podkreślić wybraną przez siebie odpowiedź, dopisać ewentualny komentarz.

Arkusze oceny kompetencji kluczowych

- Przygotowując zadanie, korzystałam(-em) ze słowników i kart pracy, które były w moim portfolio. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).
 .....
- Miałam(-em) ciekawe pomysły, co narysować i opisać. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).
 .....
- Sprawdziałam(-em), jak się pisze trudne wyrazy. (to było łatwe/to było trochę trudne/ następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).
 .....
- Starłam(-em) się starannie wykonać moją część pracy. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).
 .....
- Dobrze współpracowaliśmy: wspólnie ustaliliśmy, co będziemy robić. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).
 .....
- Podzieliliśmy się pracą i pomagaliśmy sobie, kiedy ktoś czegoś nie wiedział. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).
 .....

- Pytaliśmy nauczyciela, kiedy coś było niejasne. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).

.....

- Wiem, co nam się udało i co trzeba było zrobić inaczej. (to było łatwe/to było trochę trudne/następnym razem zrobię to lepiej/ moje strategie, to chcę robić lepiej).

.....

Warto też uświadomić uczniom ich poziom opanowania wiedzy i umiejętności w zakresie języka obcego nowożytnego – w tym przypadku języka niemieckiego – uzyskanych przez udział w projekcie. Może to zrobić nauczyciel, wypełniając i udostępniając uczniowi odpowiednio zaprojektowany arkusz ewaluacyjny. Ważne, aby w II klasie szkoły podstawowej arkusz ewaluacyjny nie był nadmiernie rozbudowany. Uwzględnione w arkuszu oceny wskaźniki podkreślają mocne strony uczniów i motywują ich do dalszej pracy. Przedstawione w arkuszu ewaluacyjnym wskaźniki opanowania wiedzy i umiejętności odnoszą się do zawartych w punkcie 4.2.1 celów szczegółowych dla ucznia.

Arkusz ewaluacyjny

- Rozumiesz, o czym jest bajka *Frau Holle – Pani Zamieć*. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Potrafisz wymienić bohaterów bajki *Frau Holle*. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Potrafisz ocenić zachowanie bohaterów bajki. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Potrafisz powtórzyć niektóre zdania z bajki. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Poprawnie rozwiązujesz zadania z kart pracy dotyczących treści bajki *Frau Holle*. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Potrafisz zaśpiewać piosenkę *Frau Holle*, ilustrując jej treść gestami. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Poprawnie rozwiązujesz zadania z kart pracy do piosenki *Frau Holle*. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

- Potrafisz zaprezentować swoją pracę innym. (jesteś na dobrej drodze i jeszcze nad tym popracujemy/doskonale, brawa!).

.....

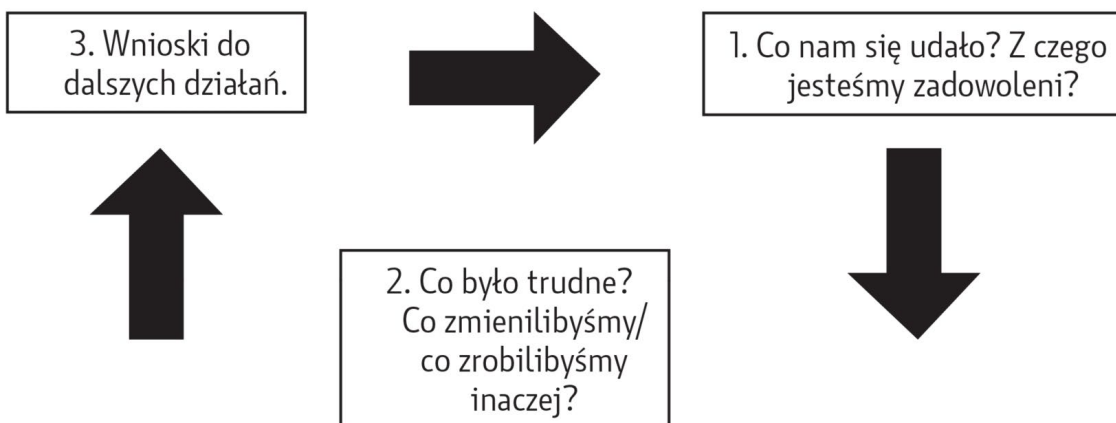
Należy mieć także na względzie, że poziom wykonania prac plastycznych przez różnych uczniów może się znacząco różnić. Dlatego oceniając pracę ucznia, nauczyciel powinien wziąć pod uwagę przede wszystkim jego zaangażowanie i starania, a także mieć na względzie jego możliwości. Ocena powinna zwracać uwagę na pozytywne aspekty wykonania zadania. W przypadku uczniów, którzy cierpią na jakąś formę zaburzeń integracji percepcyjno-motorycznej czy dyspraksję i niestarannie piszą i rysują, warto rozważyć możliwość skorzystania przez nich z narzędzi TIK, tak aby mogli np. wykonać rysunki, korzystając z prostych programów graficznych, lub teksty do książeczki napisać na komputerze, o ile ułatwi im to pracę.

10. Ewaluacja projektu

Nauczyciele mogą w ramach ewaluacji projektu przeprowadzić z uczniami rozmowę podsumowującą na temat ich odczuć związanych z realizacją projektu. Można w tym celu zadać uczniom następujące pytania:

1. Jakie zadanie/zadania wykonałeś(-eś)?
2. Co podobało ci się najbardziej?
3. Co było łatwe, a co sprawiło ci trudność?
4. Jak ci się pracowało w grupie?
5. Czego się nauczyłeś(-eś)?

Zespół nauczycieli może w oparciu o obserwację, rozmowę podsumowującą z uczniami, prezentację produktów projektu, analizy arkuszy samooceny i własne refleksje dokonać podsumowania realizacji projektu w formie refleksji grupowej. Nauczyciele mogą także ocenić proces planowania projektu.

Załącznik nr 1. Przykładowa karta pracy po pierwszym wysłuchaniu bajki

Ordnet die Texte den Bildern zu. Przyporządkujcie teksty do obrazków. Wykropkowaniem oznaczono miejsce na odpowiedź.

- Das ist Goldmarie. Sie ist schön und fleißig.
- Das ist Frau Holle.
- Das ist Pechmarie. Sie ist hässlich und faul.
- Das sind die Witwe und ihre zwei Töchter.

Źródło grafik: Deine Märchenwelt – Märchen, Geschichten & Sagen, *Frau Holle* (tylko do użytku edukacyjnego; dostęp: 9.09.2022).

11. Bibliografia

Bogdanowicz M., 2018, *Metoda Dobrego Startu we wspomaganie rozwoju, edukacji i terapii pedagogicznej*, Gdańsk: Harmonia Universalis.

Janicka M., 2014, *Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych I etapu edukacyjnego*, Warszawa: ORE.

Janicka M., 2022, *Narzędzia pomiaru dydaktycznego i narzędzia do ewaluacji procesu rozwijania kompetencji kluczowych. Opracowane dla I etapu edukacyjnego w zakresie nauczania języka niemieckiego*, Warszawa: ORE.

Kentnowska A., Otręba R., 2019, *Moja przygoda z niemieckim. Program nauczania języka niemieckiego dla I etapu edukacyjnego* (dostęp: 9.09.2022), Warszawa: ORE.

Komorowska H., 2011, *Cel kształcenia językowego – autonomia ucznia*, [w:] Komorowska H. (red.), *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf, s. 59–77.

Nawalany D. (red.), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomaganie. Zeszyt 4. Realizacja i podsumowanie działań*, 2015, Warszawa: ORE.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,

kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.

Szymczyk J., 2022, *W krainie języka niemieckiego. Poradnik metodyczny do języka niemieckiego dla edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa: ORE.

Wieszczczyńska E., 2000, *Dlaczego warto rozpocząć naukę języka obcego w okresie wczesnoszkolnym?*, „Języki Obce w Szkole” nr 6.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Monika Janicka – germanistka, doktor językoznawstwa, adiunkt w Katedrze Lingwistyki Stosowanej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Autorka artykułów z zakresu dydaktyki języków obcych oraz materiałów edukacyjnych i egzaminacyjnych. Szczególne zainteresowania badawcze: uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na lekcji języka obcego, ocenianie kształtujące, otwarte formy pracy. Od roku 2017 Wiceprezeska Internationaler Deutschlehrerinnen- und Deutschlehrerverband (Międzynarodowe Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego).